

СТРАХОВА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

Проаналізовано сучасний стан державної страхової політики в Україні, з'ясовано напрями правового регулювання страхової діяльності та запропоновані шляхи покращення функціонування страхового ринку.

Ключові слова: страхова політика, страхові послуги, законодавче забезпечення, суб'єкти страхування, об'єкти страхування.

In the article the modern consisting of public insurance policy is analysed of Ukraine, directions of the legal adjusting of insurance activity are found out and the ways of improvement of functioning of insurance market are offered.

Key words: insurance policy, insurance favors, legislative providing, subjects of insurance, objects of insurance.

Принциповість і необхідність існування страхової політики є прямо пропорційною до значень страхової діяльності в системі народного господарства.

Важливе місце в цій страховій політиці займає формування страхового інтересу у суб'єктів підприємництва. Особливо це актуальним стає за умов ринкової економіки, яка несе з собою чимало ризикованих моментів.

Страхування – це послуга, своєрідний товар, який потрібно пропагувати і утверджувати, доводити його якісність і потрібність суб'єктам підприємництва.

Коли мова іде про страхову політику, зокрема про формування інтересу у страхуванні, передусім треба мати на увазі її мету, потім виділяти і визначати суб'єкти цієї політики, потім область її об'єктів і сфери дій, а наприкінці визначити засоби і методи її реалізації разом з оцінками результативності.

Страхову політику в широкому розумінні можна визначити як комплекс теоретичних і практичних дій людей, спрямованих на створення страхових потреб, зміну і надання страхових послуг.

Питання про суб'єкти є важливою проблемою в галузі страхової політики.

Не вдаючись в деталі, варто визнати, що держава є абсолютно найвищим суб'єктом страхової політики.

Роль держави на цій ділянці визнається кожною суспільно-економічною формацією. Різниця полягає у визначенні мети, областей і формах її втручання, котрі розуміються як використання владної позиції держави.

Державна страхова політика повинна бути активною. Найвищі прояви активної страхової політики проявляються тоді, коли держава самостійно розпочинає або в різній мірі бере участь у безпосередньому здійсненні страхової діяльності.

Широка, але водночас контрольована конкуренція повинна відігравати суттєву роль у страховій політиці.

Демократизація страхової діяльності була би безпредметною, якби одночасно вона не пов'язувалась з появою конкуренції.

Функціонування страхування в умовах конкуренції створює хороші умови для ділової і творчої страхової політики, а потім захищає дії, спрямовані на швидке і відповідне застосування умов пропонуванних страхових продуктів до реальних потреб. Одночасно створюються умови для сприйняття фактично існуючих, але дуже слабо бачених страхових потреб. Завдяки цьому вся система страхового захисту стає дієвою, що є дуже бажаним в усіх економічних процесах.

Таким чином, питання вдосконалення державної страхової політики залишається дуже актуальним.

Державна страхова політика в Україні є відносно молода, але вже багато науковців В. Базилевич, М. Мних, С. Осадець, О. Філонюк та інших присвятили свої праці теоретичним дослідженням, практичним розробкам та аналізу становлення та розвитку системи страхування.

Метою статті є аналіз сучасного стану державної страхової політики в Україні, з'ясування напрямів правового регулювання страхової діяльності та запропонування шляхів покращення функціонування страхового ринку.

Страхування є важливим компонентом суспільного виробництва, дійовим інструментом захисту економічної і соціальної сфер суспільства. Його ефективне використання в нових умовах господарювання і формування ринкових відносин можливе на базі розробки і подальшого проведення державної страхової політики.

Необхідність активного втручання держави в процеси суспільного розвитку об'єктивно обумовлена особливо там, де це необхідно для повної реалізації суспільно-економічних цілей. Цілі й інтереси кожного страховика, який виступає на ринку в ролі окремого суб'єкта, трохи відрізняються від тих, про які дбає держава. Активні взаємовідносини окремих страховиків з державою в процесі реалізації інтересів двох сторін дозволяють говорити про страхову політику держави [3].

До складових політики можна віднести визначення державою кола суб'єктів з надання страхових послуг, установа порядку організації і контролю за діяльністю страхових товариств, регулювання взаємовідносин страхових компаній з бюджетом, а також їх участь у превентивних заходах [2].

Діяльність страховика докорінно відрізняється від діяльності інших господарюючих суб'єктів, вона націлена на забезпечення безперервності процесу виробництва і відшкодування збитків, заподіяних різними непередбаченими обставинами і випадковостями. Велика відповідальність страховика за соціальні наслідки його діяльності вимагає організації державного нагляду. У більш узагальненій формі цей нагляд виражається у вивченні фінансового стану страховика і його платоспроможності по прийнятих договірних зобов'язаннях перед страхувальниками.

Відсутність коштів у страховика для розрахунків по прийнятих зобов'язаннях підриває довіру не тільки до конкретного страховика, але й взагалі до ідеї страхування. У суспільній думці недовіра до страховика виявляється в претензіях

населення до державних інститутів. Це ще одна причина, через яку держава не може стояти осторонь від страхової діяльності, поєднуючи інтереси страховиків, населення та економіки в цілому.

Державне регулювання страхового ринку здійснюється за допомогою спеціальної податкової політики, прийняття нормативних актів щодо окремих видів підприємницької діяльності, які відбивають порядок укладання договорів страхування і вирішення виникаючих суперечок. Держава також встановлює з урахуванням інтересів усього суспільства перелік видів обов'язкового страхування.

Актами вітчизняного законодавства регулюються такі правові відносини:

1) визначення порядку державної реєстрації страховиків, об'єднань страховиків, товариств взаємного страхування, страхових брокерів та фонду страхових гарантій;

2) установлення основних вимог щодо правил страхування;

3) валютне регулювання виплат страхових сум (відшкодувань);

4) установлення кваліфікаційних вимог до аварійних комісарів;

5) визначення випадків, коли страховики не несуть відповідальності за розголошення відомостей, пов'язаних із страховим випадком;

6) установлення загальних умов для відмов страховиками у виплаті страхових сум (відшкодувань);

7) установлення основних вимог до визнання договору страхування недійсним;

8) визначення порядку ліцензування страхової діяльності;

9) визначення порядку реорганізації страховика (злиття, приєднання, поділ, виділення, перетворення);

10) установлення порядку вирішення спорів, пов'язаних із страхуванням [4].

Функції Кабінету Міністрів України щодо правового регулювання страхової діяльності:

1) визначає форми типового договору страхування, порядок проведення і особливі умови ліцензування обов'язкових видів страхування;

2) встановлює максимальні розміри страхових тарифів або методу їх розрахунків та мінімальні розміри страхових сум при здійсненні обов'язкового страхування;

3) визначає порядок визначення фактичного та нормативного запасу платоспроможності і страхового гарантійного фонду страховиків;

4) визначає окремий перелік резервів по медичному страхуванню і страхуванню цивільної відповідальності операторів за ядерну шкоду, а також порядок їх формування і облік;

5) встановлює перелік страхових резервів та порядок їх розрахунків;

6) визначає порядок використання резервів зі страхування життя для довгострокового кредитування житлового будівництва, у т.ч. індивідуальних забудовників;

7) затверджує положення про Міністерство фінансів України та його органи на місцях [4].

Державний нагляд за страховою діяльністю здійснюється з метою дотримання вимог законодавства України про страхування, ефективного розвитку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків та захисту інтересів страхувальників і здійснюється Міністерством фінансів України та його органами на місцях, що діють відповідно до положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України.

Основними функціями Міністерства фінансів України є:

- 1) ведення єдиного державного реєстру страховиків (перестраховиків);
- 2) видача ліцензій на проведення страхової діяльності;
- 3) контроль за платоспроможністю страховиків щодо виконання їх страхових зобов'язань перед страхувальниками;
- 4) установлення правил формування, розміщення та обліку страхових резервів;
- 5) розробка нормативних і методичних документів з питань страхової діяльності, що віднесена цим Законом до компетенції Міністерства фінансів України;
- 6) узагальнення практики страхової діяльності, розробка і подання у встановленому порядку пропозицій щодо розвитку і вдосконалення законодавства України про страхову діяльність;
- 7) участь у здійсненні заходів щодо підвищення кваліфікації кадрів для страхової діяльності;
- 8) установлення вимог до кваліфікації осіб, які можуть займатись актуарними розрахунками;
- 9) затверджує правила добровільного страхування;
- 10) затверджує положення про централізовані страхові резервні фонди страховиків;
- 11) установлює методику формування резервів зі страхування життя, обсяги страхових зобов'язань залежно від видів договорів страхування життя, а також мінімальні терміни дії договорів страхування життя;
- 12) установлює шоквартальну (річну) форму звітних даних страховиків за наслідками страхової діяльності;
- 13) установлює форму та порядок річного балансу страховика для публікації його у засобах масової інформації;
- 14) установлює особливий порядок забезпечення правонаступництва щодо укладених договорів страхування у випадках реорганізації страховика;
- 15) виключення страховика з Єдиного державного реєстру страховиків (перестраховиків) у випадках, передбачених ст. 43 Закону України "Про страхування" [1].

Міністерство фінансів України має право:

- 1) у межах своєї компетенції одержувати від страховиків установлену звітність про страхову діяльність та інформацію про їх фінансовий стан, а також інформацію від підприємств, установ і організацій, у т. ч. банків і громадян, необхідну для виконання покладених на нього функцій;
- 2) проводити перевірку щодо правильності застосування страховиками законодавства України про страхову діяльність і достовірності їх звітності по

показників, що характеризують виконання договорів страхування, найчастіше одного разу на рік, призначати проведення за рахунок страховика додаткові обов'язкові аудиторської перевірки з визначенням аудитора;

3) при виявленні порушень страховиками вимог законодавства України про страхову діяльність видавати їм приписи про їх усунення, а в разі невиконання приписів зупиняти або обмежувати дію ліцензії цих страховиків до усунення виявлених порушень чи приймати рішення про відкликання ліцензій та виключення з Державного реєстру страховиків (перестраховиків);

4) звертатися до арбітражного суду з позовом про скасування державної реєстрації страховика як суб'єкта підприємницької діяльності у випадках, передбачених ст.8 Закону України "Про підприємництво";

5) провести примусову санацію страховика у випадках:

– невиконання ним зобов'язань перед страхувальниками протягом більше трьох місяців;

– недосягнення ним визначеного законодавством України розміру статутного фонду;

– інших випадків, визначених чинним законодавством України;

6) відмовити у видачі ліцензії, якщо подані правила страхування суперечать чинному законодавству та не відповідають вимогам ст.16 Закону України "Про страхування";

7) установлювати додаткові вимоги до договорів страхування життя та договорів страхування майна громадян;

8) установлювати заборону на вільне користування майном та прийнятими страховими зобов'язаннями страховика, який знаходиться у стані примусової санації;

9) надавати дозвіл на користування майном та прийнятими страховими зобов'язаннями страховика, який знаходиться у стані примусової санації [1].

Щоб страховий ринок функціонував стабільно, а страховики були спроможні виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками, а також, щоб була належна керованість і гарантованість страхового підприємництва, недостатньо вдосконалювати лише законодавство, що регулює страховий ринок. Необхідно розробляти та впроваджувати систему кодексів: торговельний, цивільний, господарський, податковий; належить послідовно вдосконалювати фінансове і банківське законодавство.

Необхідним є створення сукупності законодавчих актів, які б охоплювали всі сектори ринкової економіки, сприяли упорядкуванню взаємовідносин між суб'єктами ринку на всіх фазах процесу відтворення.

Державна страхова політика зумовлює необхідність створення єдиного інформаційно-аналітичного центру, в якому б опрацьовувалися б масиви даних з усього спектра фінансування страхового ринку. Одним з важливих питань, які на сьогодні хвилюють страхові компанії держави, є проникнення зарубіжних страхових компаній на вітчизняний страховий ринок, і пов'язана з цим можливість перекачування страхових платежів за кордон, оскільки існуючим законодавством від цього не має захисту.

Тому нашим страховим компаніям необхідно перш за все збільшити розмір статутного капіталу, що дасть можливість брати на себе більшу відповідальність і удержувати крупні ризики без передачі на перестраховання та в певній мірі поставити економічний бар'єр для переведення страхових платежів за кордон.

Отже, формування страхового інтересу у суб'єктів страхування за умов ринкової економіки – є важливим напрямком для розвитку страхової справи як в Україні, так і в цілому світі.

Література:

1. Законодавство України про страхування // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 2007. – № 4. – 368 с.
2. Концепція розвитку страхового ринку в Україні на період 2005 – 2012 років : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України № 369-р від 23 серпня 2005 року // Офіц. вісн. України. – Режим доступу : <http://www.gdo.kiev.ua/files/db.php?st=2127&god=2005/>.
3. Мних М. В. Страхування в Україні в умовах глобальної економічної кризи / М. В. Мних // Фондовый рынок. – 2009. – № 19. – С. 22–26.
4. Страхування в Україні : зб. нормативних актів, методичних та інформаційних матеріалів. – К., 1996. – 45 с.

Надійшла до редколегії 05.05.2012 р.

УДК 351

С. В. СТЕПАНЕНКО

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Розглянуто стратегічні пріоритети економічної політики України. Проаналізовано фактори впливу на економічне зростання конкурентоспроможної економіки.

Ключові слова: стратегічні пріоритети, фактори економічного зростання, конкурентоспроможність, національна економіка.

Considers the strategic priorities“ of economic policy of Ukraine. Analyzed the impacts on economic growth of a competitive economy.

Key words: strategic priorities, factors of economic growth, competitiveness, the national economy

Підвищити добробут нації в умовах відкритої економіки можна, лише постійно нарощуючи її конкурентоспроможність. Для цього необхідно реалізувати соціально-